

**SECURITATEA MILITARĂ A REPUBLICII MOLDOVA
ÎN CONTEXTUL AMPLIFICĂRII RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR DE
SECURITATE ÎN REGIUNEA SUD-EST EUROPEANĂ**

Serghei SPRINCEAN

Republica Moldova, Chișinău
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
secretar științific, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar
e-mail: sprinceans@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0002-7411-9958

Tudor PAȘCAN

Republica Moldova, Chișinău
Universitatea de Stat din Moldova / Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan,
Întemeietorul Moldovei”
masterand
e-mail: tudorpascan@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4888-5632

Military security is the implementation of military policy and characterizes the state of realization of a country's national interest in the military domain and is a guarantee of its defense against military threats and external aggression. Ensuring the military security of the Republic of Moldova is impossible without consolidating the global and regional stability, as well as without maintaining the defense capacity at the level that would allow the prevention of military conflicts and the response of any form of external aggression. The Republic of Moldova is strengthening its security, with NATO support, and international cooperation, based on innovation, research, capacity building, and the exchange of knowledge, in order to ensure human security and respond to emerging security challenges.

Keywords: *security risk, criminality, security strategy, culture of security, human security*

Securitatea militară reprezintă implementarea politicii militare și caracterizează starea de realizare a interesului național al unei țări în domeniul militar și o garanție a apărării acesteia în fața amenințărilor militare și a agresiunii externe. De aceea, asigurarea securității militare a Republicii Moldova este imposibilă fără consolidarea stabilității globale și regionale, precum și fără menținerea capacității de apărare la nivelul care să permită prevenirea conflictelor militare și răspunsul oricărei forme de agresiune externă [1, p. 130]. Amenințările la adresa securității militare și a intereselor naționale ale Republicii Moldova impun un nivel înalt al capacității de apărare militară, îmbunătățirea tuturor parametrilor calitativi ai acestuia. Locul și rolul sectorului militar în structura organelor militare și securitatea națională a unei țări se află în permanentă schimbare, importanța acestuia crescând permanent, contribuind la transferul problemei de modernizare a sectorului militar, în cadrul armatei și sistemul național de securitate, de la programele departamentale la cele naționale, având importanța națională. Societatea nu numai că are dreptul, dar are și datoria de a se apăra, de a-și proteja propriile interese și securitatea

corespunzătoare [2, p. 93]. De aceea, concentrarea eforturilor țării și societății devine extrem de actuală, în vederea scoaterii în evidență a organismului militar la un asemenea nivel, la care să devină posibilă capacitatea acestuia de a apăra eficient interesele naționale ale Republicii Moldova. Pentru a putea formula mai clar riscurile și amenințările la adresa securității militare a Republicii Moldova, vom face o revizuirea riscurilor și pericolelor cu caracter militar la adresa statului în ultimul deceniu [3, p. 68].

B. Buzan afirmă că securitatea colectivităților umane este afectată de cinci sectoare principale: militar, politic, economic, societal și de mediu [4, p. 31]. Astfel, securitatea militară, conform lui B. Buzan, privește interacțiunea dublă a capacităților de ofensivă și defensivă armată și percepția statelor despre intenția celuilalt. I. Naval susține că riscurile de securitate trebuie privite mai profund, depășind cadrul îngust al riscurilor militare. Luându-le în calcul, ar trebui să ne orientăm spre problemele stringente: actele teroriste, pierderea surselor de aprovizionare cu materie primă și, în special, de energie, modificarea fluxurilor migratoare sau presiuni demografice neacceptate [5, p. 199].

Paradigma mediului contemporan de securitate internațională, pe parcursul ultimului deceniu, a devenit una transformată în așa fel, încât a impus în dezbateri mai multe puncte de vedere privind viitorul ordinii internaționale, a sistemului internațional de securitate colectivă, precum și a modalității de asigurare a securității naționale de către statele naționale. În cadrul procesului de globalizare mondială, arealul european și Republica Moldova nu sunt excepții [6, p. 375]. Regretabil, viziunea strategică a anilor '90 privind dezvoltarea și consolidarea unui spațiu internațional stabil de securitate colectivă internațională, de la Vancouver până la Vladivostok, pe principul securității cooperative, nu a fost posibil să fie implementat [7, p. 4].

În cadrul mediului internațional de astăzi, multitudinea evenimentelor de tip criza din Siria și din bazinul Mării Mediterane, anexarea Crimeii și conflictul militar în estul Ucrainei, cu efectele tensiunilor militare ridicate în bazinul Mării Negre, conflictul militar recent dintre Azerbaidjan și Armenia, în regiunea Karabah-ul de Munte, lansarea unor noi strategii de tip hibrid, pentru destabilizarea statelor naționale cu metode asimetrice ale tehnologiilor informaționale și evoluția pandemiei COVID-19, impun statele naționale și organizațiile internaționale ale securității colective să reevalueze și să dezvolte strategii preventive și măsuri de contracarare noi pentru a răspunde provocărilor apărute [7, p. 4].

O actualitate majoră capătă problema găsirii noilor soluții de asigurare a securității naționale în scopul consolidării independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării, fundamentate pe un stat de drept cu valori democratice, orientate la bunăstarea populației.

Pentru a putea formula mai clar riscurile și amenințările la adresa securității naționale a Republicii Moldova și a securității militare a Republicii Moldova am analizat Proiectul strategiei securității naționale a Republicii Moldova, cât și am utilizat un șir de publicații tematice pe problem de Securitate ale Republicii Moldova. Analizând gradul de cercetare al tematicii date, ajungem la concluzia că acest domeniu se află într-o dezvoltare continuă și se considera importanta continuității studiilor în acest domeniu și accentuat în domeniul securității militare a țării noastre.

Astfel, ca și pentru majoritatea țărilor est-europene, calea Republicii Moldova spre o societate deschisă și o economie competitivă, mai ales din aspectele ei de democratizare, dezvoltarea pieței și de securitate, a arătat a fi puternic dependentă de riscurile și amenințările de securitate. Insecuritatea și instabilitatea au rămas printre cele mai importante obstacole pe calea stabilizării democrației Republicii Moldova, ceea ce a condus la persistența unor efecte sociale deosebit de nefaste pentru populație, pentru stat și societatea civilă în ansamblu. Amplasarea geografică este foarte importantă pentru securitatea națională a Republicii Moldova. Țara se află la intersecția a trei zone geopolitice: Sud-est-europeană, Central-europeană și Euroasiatică [8, p. 44].

În Strategia Națională de Apărare, adoptată de Parlament în 2018, se menționează că „...prin poziționarea sa geografică, Republica Moldova este parte integrantă a arhitecturii de securitate a bazinului Mării Negre – zonă de interes pentru un șir de actori regionali și

internaționali puternici. Securitatea în zona menționată este influențată de existența axei de conflicte înghețate (regiunile Transnistria, Osetia de Sud, Abhazia și Karabah-ul de Munte), precum și a conflictelor curente (Ucraina). Prin prisma aspirațiilor de integrare în spațiul cultural, economic și social european, Republica Moldova urmează să consolideze, să dezvolte și să modernizeze sistemul național de securitate și apărare, ținând cont de evoluțiile mediului de securitate”. O nouă viziune asupra politicii de securitate și apărare ar fi trebuit să includă câteva elemente fundamentale, care au fost fie că atenuate, fie că ignorate sau chiar ascunse și reinterpretate în documentele strategice de securitate și apărare elaborate anterior. Aceste elemente se referă la:

- Clarificarea și statuarea identității naționale a cetățenilor Republicii Moldova, modul cum derivă din aceasta noțiunile de interese naționale, valorile comune, istoria și moștenirea populației etc. În cazul acestui element/factor nu există astăzi soluții durabile și nu există o finalitate politică clară (modificarea, de exemplu, a art. 13 din Constituție cu referire la limba de stat).

- Definirea noțiunii constituționale de neutralitate. Ultimele documente care au fost în vigoare mai mulți ani – Concepția și Strategia Republicii Moldova tratează în mod eronat construcția securității de la ideea centrală a neutralității, înțeasă greșit drept soluție de securitate și de la nevoia de a obține cunoașterea acestei neutralități (în sens de garanții), precum și de la ideea lipsei necesității forțelor armate cu altă destinație decât operațiuni internaționale sau stoparea inamicului, până la intervenția comunității internaționale. Timpul a demonstrat cu prisosință că ambele idei sunt atât eronate, cât și depășite. Astfel, neutralitatea, chiar recunoscută, nu poate ține loc de soluție de securitate, pentru că respectarea ei ține de nevoia directă a unui actor major sau altul, după cum a arătat-o istoria. Mai mult, există deja trupe străine pe teritoriul Republicii Moldova care nu vor fi îndepărtate de neutralitatea recunoscută, iar existența lor reală este incompatibilă cu modelul ideal ce se încearcă a fi utilizat. Și încă, punând neutralitatea în prim planul strategiei de securitate înseamnă o supra valorizare a acestui aspect ce riscă să continue să fie limitativ în condițiile nevoii de asigurarea reală a apărării teritoriului, chiar și numai a celui aflat sub controlul autorităților legitime de la Chișinău.

- Statutul de neutralitate permanentă rămâne piatra nodală și o permanență a arhitecturii de securitate a Republicii Moldova. Totuși, acest statut nu reflectă nici realitatea de pe teren, nici nu reprezintă o formulă consacrată internațional, nici nu are o explicație concretă. De aici, un set de confuzii ce s-au perpetuat de la Constituția RM, din 1994, până la Concepția de Securitate Națională, din 2008 și la toate celelalte documente ale Republicii Moldova, inclusiv la unele documente de poziție în materie de politică externă. Dar mai este aici și un alt aspect, complet ignorat de documentele strategice emise: reintegrarea teritorială ar trebui să fie urmată de o integrare a instituțiilor de forță din regiunea separatistă în structurile de forțe legitime ale Republicii Moldova. Cum se va face aceasta, cu ce resurse și mijloace, pe baza cărei experiențe și expertize, în ce interval de timp, cu ce destinație a elementelor ce vor fi reduse din spațiul structurilor de forță separatiste, acest lucru nu a fost inclus nici în Concepția sau Strategia de Securitate Națională, nici în celelalte documente. Din contra, impresia creată de aceste documente este “uitarea” acestui element fundamental și a amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților aferente acestei situații, ori a planificării costurilor și programelor necesare realizării lui, a finanțării capacităților aferente dezideratului real al reintegrării.

- O altă problemă este definirea clară și explicită a caracterului și calității parteneriatelor externe în domeniul securității și apărării, a angajamentelor reciproce în vederea realizării lor practice. Aceasta se referă, în primul rând, la relațiile cu NATO, UE, SUA, România. În cazul NATO, situația e clară - nu se poate promova o politică de aderare la organizație, nu pot fi întreprinse demersuri oficiale atâta timp cât există prevederea constituțională de neutralitate permanentă, care prin definiție exclude aderarea. Totodată, există multiple căi, forme și posibilități de intensificare și lărgire a dimensiunii de cooperare în interesul și al Republicii Moldova, și al sistemului de securitate colectivă. În cazul UE, nu există prevederi care ar împiedica atât politicile de aderare a Republicii Moldova la UE, cât și ancorarea țării noastre în

toate formele de cooperare în cadrul Politicii Comune de Securitate și Apărare a UE. Parteneriatele cu SUA și România sunt definatorii pentru transformarea Armatei Naționale, a trupelor de carabinieri și ai instituțiilor din sectorul de securitate și apărare în instituții complet interoperabile cu cele euro-atlantice și parte a unui complex comun de apărare colectivă [9].

Colaborarea atât cu țările membre NATO, cât și cu cele partenere din cadrul sectorului militar și civil, are loc prin intermediul mecanismului Programului "Parteneriat pentru Pace" (PfP/PpP). Astfel, cooperarea de aproape 30 de ani cu NATO, a contribuit la reformarea sectorului de securitate și continuă să întărească reziliența nu numai în domeniul militar, dar și politic, chiar și societal. Republica Moldova beneficiază de sprijinul NATO în continuarea procesului de reformă a armatei și a creării unei forțe militare moderne, mobile și eficiente sub raportul costurilor. La momentul actual, procesul de reformare și modernizare a sectorului de securitate și apărare este ghidat de instrumente și inițiative oferite de NATO, așa ca Planul Individual de Acțiuni în cadrul Parteneriatului (IPAP), Procesul de Planificare și Analiză a Parteneriatului (PARP), Inițiativa de Consolidare a Capacității de Apărare (DCBI), Programul de consolidare a integrității în sectorul de securitate și apărare (Building Integrity Initiative, BI) și altele. Republica Moldova a obținut o serie de avantaje, precum consolidarea capacității de răspuns la riscurile interne și externe în adesa securității, întărirea rezilienței informaționale, identificarea soluțiilor prin intermediul proiectelor din domeniul științei și planificării în situații de urgență și excepționale, sporirea cooperării interguvernamentale la nivel legislativ, executiv și al societății civile, asistență în sectorul economic, fortificarea instituțiilor, respectarea drepturilor omului, combaterea corupției și crimei transfrontaliere, asigurarea securității umane și altele [10, p. 185]. Concepția securității umane a fost generat, în principal, de necesitatea redimensionării conceptului de securitate prin accentuarea rolului deosebit al individului uman în procesul de asigurare a securității, o altă sursă de bază în procesul său de apariție și fundamentare a constat în necesitatea găsirii unor soluții viabile la criza globală contemporană și la criza domeniului de apărare și promovare a drepturilor omului, prin inițierea redimensionării elementului securitar [11, p. 479].

Drept rezultat al implementării IPAP, *Republica Moldova a devenit compatibilă cu statele-membre ale NATO nu numai sub aspect politic, dar și militar*, deoarece unul dintre obiectivele IPAP este de a asigura interoperabilitatea forțelor noastre armate cu cele ale Alianței. Din 2014, în cadrul Inițiativei de Interoperabilitate a Parteneriatului, Moldova a participat la Platforma de Interoperabilitate, care reunește aliații împreună cu 23 de parteneri selectați, ce contribuie activ la operațiunile NATO.

Astfel, a sporit capacitatea Republicii Moldova de a contribui, alături de NATO și statele-membre, la combaterea terorismului internațional, la neproliferarea armelor, la prevenirea și lichidarea situațiilor civile de urgență. Moldova se transformă, treptat, într-un partener mai credibil, *capabil să contribuie la consolidarea securității internaționale și regionale*. Alianța continuă să ofere sprijin Republicii Moldova în vederea creării unei forțe militare moderne, echipată corespunzător, mobilă și eficientă sub raportul costurilor de întreținere. Militarii Armatei Naționale au participat la peste 120 de exerciții militare în cadrul PpP, având posibilitatea să-și testeze capacitățile profesionale. Rezultatul palpabil al IPAP este prezența militarilor armatei naționale în Kosovo (misiunea KFOR). Aceasta denotă că militarii armatei naționale sunt interoperabili cu cei din NATO și pot executa misiuni comune. Prin participarea la exercițiile multinaționale, Republica Moldova dezvoltă abilitatea forțelor de menținere a păcii, în vederea colaborării cu forțele altor țări, în special, în operațiunile de gestionare a crizelor și de menținere a păcii.

Totodată, beneficiind de consultanță din partea experților NATO, Republica Moldova a adoptat o serie de documente strategice: Strategia Națională a Apărării și Strategia Militară a Republicii Moldova, necesare stabilirii obiectivelor strategice în domeniul apărării, căilor de atingere a obiectivelor stabilite și planificarea resurselor necesare în acest scop. Adoptarea strategiilor a completat setul de documente de politici și acte normative pentru funcționarea armonioasă a Sistemului de Apărare al Republicii Moldova.

În același context, Republica Moldova lucrează în comun cu NATO pentru asigurarea transparenței în domeniul planificării cheltuielilor militare, a bugetului pentru apărare și în ceea ce privește asigurarea controlului democratic asupra Forțelor Armate. Consolidarea Capacităților de Apărare - Ajutorul de Consolidare a Capacităților de Apărare și Securitate Aferentă (DCBI) – i-a fost oferit Republicii Moldova la summit-ul din Țara Galilor, în 2014. Inițiativa de Consolidare a Capacității de Apărare (DCBI) este parte componentă a eforturilor Alianței de a proiecta securitate și stabilitate la scară internațională și de a preveni conflicte, *contribuind astfel la reziliența în domeniul apărării Republicii Moldova*.

Programul de Consolidare a Capacității de Apărare al Republicii Moldova reprezintă un interes național prioritar în contextul ultimelor schimbări geopolitice care au loc în regiune, impunând întreprinderea măsurilor necesare pentru consolidarea sectorului de securitate și apărare.

Pachetul DCBI răspunde solicitării guvernului de a ajuta la procesul de transformare a apărării, a întări și moderniza forțele armate ale Republicii Moldova și a reforma structurile sale naționale de securitate și oferă un program de consiliere și asistență în sprijinul reformelor Republicii Moldova în domeniul apărării, inclusiv prin elaborarea de documente strategice și identificarea structurii de forțe optime și capabilitățile militare necesare. De asemenea, Programul se axează pe revizuirea riscurilor și pericolelor cu caracter militar la adresa statului, revizuirea și modificarea cadrului legislativ și normativ la nivel strategic, evaluarea structurii de comandă și control și a capabilităților existente, estimarea dezvoltării economice [12].

Securitatea, în cel mai vast sens, ca preocupare umană tradițională, atât la nivel individual, cât și, mai ales, la nivel macrosocial, denotă un vădit caracter reactiv. Preocuparea pentru securitate ca fenomen și ca stare de echilibru sistemic durabil al societății apare concomitent cu conștientizarea pericolelor și / sau a amenințărilor din partea diferitor tipuri, de origine fie intrasistemică sau extrasistemică, provocate de diverse erori și inexactități ce țin de sistematizarea, coagularea ideatică sau articularea scopului, metodelor și căilor sau instrumentelor la care se recurge în vederea atingerii obiectivului vizat. Cu suportul NATO, Republica Moldova își consolidează securitatea și cooperarea internațională, bazată pe inovare, cercetare, dezvoltarea capacităților, precum și schimbul de cunoștințe, cu scopul de a asigura securitatea umană și de a răspunde la provocările emergente de securitate. Atât statele membre NATO, cât și propriu-zis Alianța, continuă să ofere sprijin Republicii Moldova în vederea creării unei forțe militare moderne, echipată corespunzător, mobilă și eficientă. Scopul cooperării complexe îl constituie interoperabilitatea deplină a acestor forțe cu unitățile militare ale statelor aliate și partenere, consolidarea societății civile și a mass-mediei, dar și sprijinirea autorităților publice și a funcționarilor publici.

BIBLIOGRAFIE

1. SPRINCEAN, S. *Provocări la adresa securității umane în condițiile globalizării*. În: Mediul strategic de securitate: tendințe și provocări. Materiale conferinței științifice internaționale. 18 mai 2017. / Red. șt. R. Grosu. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. 2018, p. 128-135.
2. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: F.E.P. „Tipografia Centrală”. 2017, 304 p.
3. SPRINCEAN, S. *Reconceptualizarea riscurilor securitare la adresa sănătății publice în contextul pandemiei COVID-19*. În: “Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19”. Institutul Național de Informații și Securitate ”Bogdan, Întemeietorul Moldovei”. Materialele Mesei rotunde cu participare internațională, 20 mai 2020 / coord. D. Hârbu-Benchechi. Chișinău: SIS al RM (Tipogr. „Garamont Studio”), 2020, p. 65-76.
4. BUZAN, B. *Popoarele, statele și teama*. Chișinău: Cartier, 2000. 386 p.

5. NAVAL, I. *Regiunea Mării Negre din perspectiva diplomației hidrocarburilor*. În: Moldova pe calea democrației și stabilității: din spațiul post-sovietic în lumea valorilor democratice. Chișinău: Cartier, 2005. p. 195-206.
6. SPRINCEAN, S. *Noi riscuri și amenințări la adresa siguranței persoanei în epoca intensificării biopericolelor globale*. În: Știința în nordul Republicii Moldova: probleme, realizări, perspective. Conferința științifică națională cu participare internațională. Ediția a 4-a, 26-27 iunie 2020 / colegiul redacțional: Valeriu Capcea (coordonator) [et al.]. Bălți: Tipogr. „Indigou Color”, 2020, p. 372-378.
7. *Masa rotundă “Promovarea rezilienței în domeniul securității prin cercetare”*, desfășurată la 14 decembrie 2021, în format online, organizată de Centrul de Informare și Documentare privind NATO în parteneriat cu Oficiul de Legătură NATO din Republica Moldova și Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. Disponibil: https://infocenter.md/wp-content/uploads/2021/12/Studiu_Securitatea-si-Rezilienta.pdf (accesat la 09.05.2022).
8. CIBOTARU, V. *Cartografierea sistemului de securitate și apărare a Republicii Moldova și valorificarea rezilienței în acest sector*. Disponibil: <https://infocenter.md/wp-content/uploads/2022/01/CARTOGRAFIERA-SISTEMULUI-DE-SECURITATE-%C8%98I-AP%C4%82RARE.docx.pdf> (accesat la 10.05.2022).
9. JOSANU, Yu. *Riscuri și amenințări în adresa securității Republicii Moldova*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul geopolitic european. Program rezumate la Conferința științifică internațională a AȘM. Chișinău: Știința, 2010. p. 14-15.
10. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană în contextul pericolelor și amenințărilor contemporane*. În: Conferința națională cu participare internațională "Știința în nordul Republicii Moldova. realizări, probleme, perspective", 25-26 sept. 2015, Bălți / col. red.: Capcea Valeriu [et al.]. Bălți: S. n. (Tipogr. "Indigou Color"). 2015. p.184-188.
11. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. / red. șt. Valeriu Cușnir. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). Subcap. 5.2. 2019. p. 477-497.
12. MÂRZAC, E.; NEGRU, A. *Parteneriatele NATO: oportunități și beneficii pentru consolidarea rezilienței în sectorul de securitate al Republicii Moldova*. Disponibil: https://infocenter.md/wp-content/uploads/2021/12/Studiu_Securitatea-si-Rezilienta.pdf (accesat la 01.05.2022).